

PROTOKOLL

Projekt	2024_0064 Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering
Teema	Töörühma koosolek
Kuupäev	29.10.2025, 14.00–15.35
Asukoht	MS Teams
Koosoleku nr	4
Protokollija	Evelin Kuusik
Osalejad	Monika Korolkov – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) Kadi-Kaisa Kaljuveer – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Antti Pääsukene – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Karel Lember – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Geili Heinmaa – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Priit Heinla – Elering AS Brenda Pent – Elering AS Margit Tennokene – Kliimaministeerium Ülle Luks – Kliimaministeerium Liis Kilk – Kliimaministeerium Regina Hermandi – Kliimaministeerium Margus Salundi – Regionaal- ja Põllumajandusministeerium Joosep Pärn – Regionaal- ja Põllumajandusministeerium Priit Alekask – Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus Irma Pakkonen – Keskkonnaamet Märt Öövel – Keskkonnaamet Natalia Šubina – Terviseamet Kristina Aidla – Terviseamet Svante Nõmmik – Terviseamet Taimi Kirs – Maa- ja Ruumiamet Liina Roosimägi – Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet Krista Karro – Muinsuskaitseamet Merle Kinks – Muinsuskaitseamet Maili Roio – Muinsuskaitseamet Tiit Harjak – Transpordiamet Andres Käsoo – Politsei- ja Piirivalveamet Erti Suurtalu – Päästeamet Tiit Kaasik – Eesti Geoloogiateenistus Evelin Kuusik – Skepast&Puhkim OÜ (SKPK) Eike Riis – Skepast&Puhkim OÜ Anni Konsap – Skepast&Puhkim OÜ Marion Mets – Skepast&Puhkim OÜ Kati Mägar – Akkadian OÜ

- Päevakava
- 1. Koosoleku avamine**
  - 2. Ülevaade ajakavast**
  - 3. Trassialternatiivide väärtluse ja uuringute tutvustus**
  - 4. Edasine protsess**
  - 5. Küsimused ja avatud arutelu**

Monika Korolkov MKM-ist tegi sissejuhatuse ja andis ülevaate, millisesse etappi Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringuga (edaspidi REP) on jõutud ja milline on ajakava.

Priit Heinla Eleringist rääkis planeerimisprotsessis toimunud muudatustest, sh täiendavatest uuringuvajadustest, nt merisiia koelmualade väliuuring, mille tulemus selgub 2026. a märtsis. Kõige suurem muudatus, mis on vahepeal toimunud, on see, et projekt ise on muutunud oma tehnilise lahenduse osas, st et meil on kahe õhuliini asemel üks õhuliin. Selgunud on täiendavad asjaolud, milleks on suurem planeeringukindlus Läti poole pealt, paremad tehnilised teadmised ja ka ühiskonna tagasiside, siis on tehtud kaalutletud otsus, et saab projekti rajada Saaremaal ja Lihulast edasi kuni siis Mandri-Eesti lääne pool asuvasse alajaama ühe õhuliiniga.

Evelin Kuusik SKPK-st rääkis läbiviidud uuringutest, nende koostamise protsessist, võrdlemise meetodikast ning praeguste teadaolevate tulemuste võrdluse põhjal väljakujunenud esmasest eelistatud trassialternatiivist ja alati selle kõrval olemasolevas trassikoridoris kulgevas alternatiivist lõikude kaupa alustades Lääne-Saaremaalt. Eelistuste puhul ei saa lähtuda ainult sellest vaadeldavast lõigust, vaid tuleb vaadata ka eelnevat ja järgnevat lõiku. Veel selle aasta lõpus on läbiviimisel merisaiauurung, mille tulemusel võib eelistus mere ja mandri lääne osas muutuda. Merel toimuv kindlasti mõjutab seda, kuidas maale tuleme.

Priit selgitas täiendavalt, miks on olemasolev trassikoridor oli välja toodud eelistusena juba REP-i algatamise taotluses, kuigi see ei pruugi projekti vaates võibolla olla kõige väiksema jalajäljega või mõistlikum. Elering teeb samaaegselt tööd selle nimel, et aru saada, et juhul kui käiku läheb nt uus trassikoridor, kuidas see mõjutaks kogu ülejäänud elektritaristut, mis nt Saaremaal paikneb, et see võib olla nt kaalukeeleks hiljem otsuste tegemisel.

Märt Öövel: Keskkonnaametil (edaspidi KeA) oli seoses nende Natura asjadega päris palju kommentaare ja küsimusi ja ma vaatan, et sellest tabelis Natura teema on kõik nagu valge, et mis see tähendab?

Evelin: Ja, KeA kommentaaridega seoses on osa asju veel töös, nii et see võib veel mõjutada siin mingeid eeliseid.

Eike Riis: Selles tabelis on ka see, et need read, mis on valged, on ka sellised kriteeriumid, kus eelistust nii positiivses kui negatiivses suunas välja ei tulnud. Võibki olla nii, et mõne kriteeriumi osas on trassialternatiivid võrdsed.

Margit Tennokene: Eelistatud trassivariant, eriti Saaremaal, päris mitmes kohas ikkagi lõikab läbi olemasoleva rohevõrgustiku koridori. Kas sellel teemal on plaanis teha ettepanekuid siis nende rohevõrgustiku koridoride ümberplaneerimiseks? Kuidas on mõeldud see, et ikkagi see sidusus säiliks?

Eike: Pärast eelistatute alternatiivide väljavalkut viiakse läbi veel keskkonnamõju hindamine ja siis analüüsitakse neid trassikoridore põhjalikumalt ja kindlasti on selle mõju hindamise üks tulemusi ka leevendusmeetmete väljatöötamine.

Anni Kõnsgap: Paratamatult rohevõrgustiku kontekstis tõenäoliselt eelistusi saab olemasolev koridor, kui me puhtalt rohevõrgustiku vaatest räägime, aga silmas tuleb pidada seda, et neid kriteeriumeid on veel. Uue koridori puhul tuleb vaadata leevendusmeetmeid ja vaadata võib-olla siis ka kompenseerimise võimalusi. Juriidiliselt REP madalamal tasandil paiknevad planeeringud, kas siis

maakonna või üldplaneeringud, tegelikult oma asukohas peatab, aga see ei tähenda seda, et sinna saaks jääda nõ mittetoimiv must auk, et see tuleb ikkagi ümber planeerida.

Margit: Praegu nad ikkagi jooksevad seal suisa pikki koridori läbi ja igatpidi, et igal juhul on vaja Saaremaal tähelepanu pöörata, et see sidusus seal ikkagi säiliks. Aga hea kuulda, et see vähemasti kõik on selles mõttes plaanis.

Krista Karro: Kas ma sain nüüd õigesti aru, et see trassi koridori eelistus, mis praegu meil ees on, et see nüüd hõlmab kõiki mõjusid. Arheoloogilise uuringu puhul see aruanne ei ole tegelikult veel valmis üldse. Kui need keskkonnateemalised hinnangud, millest siin juttu oli, välja jätta, et kas see on siis nagu nüüd lõplik variant?

Evelin: Jah, arheoloogiline uuring on täiendamisel ja kui sealt nüüd selgub veel mingeid asjaolusid, mida me peame ümber vaatama, siis tegelikult see veel võib seda eelistust muuta, jaa. See praegu on nende teadaolevate tulemuste pealt, mis meil täna on laekunud, et nii nagu ma ennem ütlesin, siis ka linnustiku seisukohast siin mõningaid muudatusi toimub. Eriti näiteks seitsmendas lõigus.

Anni: Planeerimisprotsessis on ikkagi tõsiasi see, et kui meil tuleb täiendavalt informatsiooni, siis me peame hindama ka seda, kas meil väljundid sellest muutuvad. Need trassid, mis meil täna siin kaardil on, on need, mis meil tänase info põhjal on kõige tõenäolisemalt eelistatud trassid. Täiendava info saabudes me vajadusel siis mängime asjad ringi, mis ei ole kindlasti tore, aga see on planeerimisprotsessis vajalik ja siis need asjaolud paratamatult seda ajakava ka nihutavad.

Monika: Kogu see protsess ongi sinnamaani, kui ta ei ole kehtestatud, kõik veel lahti. Me ei oska seda kõike ette näha, mõni uuring koorub välja teisest uuringust ja ka aastaajad kirjutavad ette omad nõudmised.

Eike: Ma selle siia kudepaikade uuringu osas lisan juurde, et meil läks ikkagi praegu veel väga hästi, et me saime viimasel hetkel nõ jala ukse vahele, sest et mingi kuu aja pärast me oleksime olnud fakti ees, et me saame seda uuringut teha alles järgmise aasta sügisel.

Natalia Šubina: Riskihinnangute tabelites, teil on üks rida elamuala ja veel üks rida on elamumaa. Mida te siin mõtlete, et milline vahe on? Ja siis elamuala on vist kõik valged, et seda riskihinnangut ei ole siis veel tehtud, kas saate täpsustada?

Marion Mets: Natukene need kriteeriumid dubleerivad üksteist, sest sotsiaalse mõju hindamise ekspert tahtis arvesse võtta seda, kus kohas paiknevad elu- ja ühiskondlikud hooned, kui palju neid on trassi servast 100 m ulatuses ja 500 m ulatuses. Majandusmõju ekspert peab hindama seda, et kuidas hakkab muutuma kinnisvara väärtus ehk siis tema tahaks juba praeguses etapis suunata seda trassi valikut sinna, kus kohas võimalikult väheste inimeste kinnisvara väärtus kannataks. Me oleme vaadanud seal nii elu- ja ühiskondlikke hooneid ehk siis need, mis on praegu olemas ja ka siis neid, mis siis on elamumaaad sihtotstarbe järgi. Jah, natukene seal on teatud kattuvus, aga majanduslikus hinnangus ta lõpp-eelistuse kujunemisel sai väga väikse kaalu, nii et tegelikult majanduslikult seda tulemust nüüd nii väga ei mõjuta. Kuna elu- ja ühiskondlikud hooned olid välistava kriteeriumina, st et kõik trassid, mis on joonistatud, on sellised, kus kohas eluhooned jäävad väljapoole trassi koridori, nii et selle trassi, see kaitsevöönd nagunii ei ulatu elamutele, et siis selline otsene tervisemõju peaks olema nagunii välistatud.

Krista: Meil oli kirjavahetus ja te selgitasite küll seda metoodikat, aga ma ei saanud päris vastust sellele küsimusele, et miks seda niimoodi käsitletakse, et sotsiaalmajanduslike mõjude puhul on täiesti eraldi aruanne pärandkultuuri objektide kohta ja mälestiste kohta, et iseenesest nad on ikkagi suhteliselt nagu sarnased kultuuriväärtusega objektid, et miks neid niiviisi eraldi käsitletakse?

Marion: Jaa, sisu mõttes võikski öelda, et võiks neid ka koos vaadata. Siin oli tegelikult väga praktiline põhjus. Nimelt oli see, et meie väline ekspert, kes hakkas hindama sotsiaalset mõju, siis kogu aeg kerkis see, et seal on need inimestele olulised objektid, midagi, mis tõenäoliselt on seal pärandkultuuri objektina kirjas, mis siis kannavad mingit sellist kohalikku identiteeti. Ja sealt tuli see mõte, et seda ikkagi peaks vaatama koos sotsiaalse mõjuga, et inimesed nende asjade kohta küsivad meil avalikustamistel ja sellepärast see puhtalt praktiliselt jäi tema tööks. Aga tema nüüd ei ole kultuuriväärtuste ekspert, et tema ei hakka andma hinnangut sellele, et kas ja kuidas see trass nüüd konkreetselt riiklikult kaitstavat mingit kultuuriväärtuse säilimist mõjutab, mis peaksid olema need leevendavad meetmed, et selle jaoks meil on eraldi eksperthinnang, et siis sellepärast nad jäid tegelikult eraldi. Lõpparuandes me hea meelega võime neid ka koos kajastada, et see sisu iseenesest ei muutu ja eelistuse kujunemises on nad mõlemad kõik välja toodud ilusti.

Krista: Võib-olla ka selgitada seda põhjust, välja tuua, et see võib ka tekitada kelleski teises edaspidi küsimusi, kui asjad on pärast kõik koos selles ühes tabelis nii, nagu teil siin näidatud olid.

Monika andis ülevaate ka hetkel ettevalmistamisel olevate avalike esmaste võrdlustulemuste tutvustuste toimumisaja ja -kohtade osas. Lisa kaasamiskoosolekuid käime tegemas selle eesmärgiga, et see info jõuaks võimalikult ikkagi sinna koha peale. Edasise protsessina algab eskiisprojektide koostamine ja täpsem mõjude hindamine võrdlustulemuste tulemusel eeslitatuks osutunud trassialternatiivile ning olemasolevas trassikoridoris kulgevale alternatiivile. Lõplik eelistus peaks selguma järgmise, 2026. aasta keskepaigaks praeguse ajagraafiku järgi. Siis kutsutake töörühm samuti kokku, misjärel läheb juba ametlikuks kooskõlastamiseks ja avalikustamiseks.

Märt: Kas nüüd selle detsembri avalikustamiseks vaatate ka meie kommentaarid üle või siis kui ei vaata, siis millal me näeksime seda eelistatud kassi alternatiivi, kus siis on need ka arvesse võetud, juhul kui ta muutub võrreldes praegusega?

Evelin: Ja need viimased KeA märkused on plaanis ikkagi läbi vaadata enne kui me nüüd selle avalikustamisega rahva ette läheme.

Märt: Seal päris mitmes lõigus või kohas, kas ta jäi nüüd praegu eelistatuks või mitte, selliseid nagu üsna põhimõttelisi küsimusi, mis võivad olla, kas ökoloogilised või juriidilised.

Eike: Ja, meil eksperdid tegelevad nende märkuste läbitöötamisega just praegu ja kui nad nagu on need läbi analüüsinud ja täiendused, parandust ära teinud, siis me saame vaadata ka nendele trassi alternatiividele uuesti otsa.

Märt: Kui on vaja, et siis me võime ka ju arutleda nendel teemadel, et kui on mingeid arutelukohtasid.

Krista: Põhimõtteliselt sama küsimuse selle arheoloogia aruande kohta, et see arheoloog ütles, et lõpptähtaeg on aprillis, et siis ei saa 1. detsembriks valmis saada?

Marion: Ma eeldan, et nad pidasid silmas seda lõplikku mõju hindamist, et me oleme ekspertidelt ka küsinud nagu kahes etapis, et nad kõigepealt annaksid sellise võib-olla natuke nagu pealiskaudsema

hinnangu, et me saaksime välja valida, millele me üldse lähme eskiisprojekti tegema. Ja siis, kui meil eskiisprojekt on valmis, siis nad teevad täpsema mõjuhinnangu ja ma eeldan, et ta pidas silmas seda täpsemat mõjuhinnangut.

Krista: Mida me oleme palunud teha, on kaheetapiline uuring. Üks on selline kaartidega selline arvuti taga uuring ja teine on siis realselt, et need kohad, mis välja koorusid, neid minnakse maastikus üle vaatama ja tehakse võib-olla ka mõned väikesemahulised välitööd. Et see teine etapp on siis, kui teil on nagu juba selgunud see põhimõtteliselt nagu võitja trassikoridor, et siis minnakse sellel alles neid välitöid tegema. Kas ma saan õigesti aru?

Marion: Hetkel on plaanis, et jääks vähemalt kaks alternatiivi igas lõigus, et ei oleks seda, et me ainult nagu teeme ühele. Eesmärk on kitsendada, teha mingi esimene eelistus ära ja siis me anname elektrikutele, kes joonistavad täpselt läbi. Meie kogemus teistes projektides on olnud selline, et kui nad hakkavad konkreetset neid trasse läbi joonistama, siis nad panevadki masti täpsusega paika, kus kohas täpselt see trass võiks minna, kuidas nagu tehniliselt täpselt see saab seal kulgeda. Ja nüüd, kui meil see töö on käes, igas, siis lõigus vähemalt kahele alternatiivile, siis juba eksperdid, sh ka arheoloogid, saavadki neid täpsemaid hinnanguid anda.

Krista: Ja oluline on ka see, et kas õhuliin või maakaabel, et õhuliinil kindlasti võimalik mingil määral, kas maste nihutada või midagi, aga maakaabli puhul kui päris üles kaevatakse, et siis on nagu võib-olla rohkem kohti välistatud.

Priit selgitas veel, miks käesoleva REP-iga kavandatakse õhuliin ning mida maakaabli kavandamine kaasa tooks ja kuis see ühiskonda mõjutaks, eelkõige rahaliselt.

Anni: Kui te panete siin selles võrdluskriteeriumides tähele mingeid asju, teil tekib küsimusi, teil tekib mõtte, et huvitav, miks te siin niimoodi lähenenud olete või kas see peaks nii olema, siis andke julgelt märku, sest eks see tänane koosolek ja teie võib-olla olete mõnes mõttes selline peaproov avalikuks aruteluks, et kui teie juba nagu mingeid asju üles nopite, et meil oleks väga hea saada seda tagasisidet teilt, et enne neid avalikustamise koosolekuid, et siis me võib-olla saame nõe eos mingid küsimused maha, mis ka avalikkusel tekkida võivad.

Monika: Jah, ei pea üldse seda ametlikuks kirjaks tegema, et võib täitsa julgelt meili peale.

Eike: Planeerimine ja mõjude hindamine on pikk protsess ja selle aja jooksul mitmed asjaolud võivad muutuda, et koosoleku meeskonnal tuleb ette sellist informatsiooni või mis võiks olla kasulik selle töö edasi tegemisel, mingid muudatused kusagil, mida me ise ei tea nagu otsida. Hea oleks, kui see planeerijate kui mõjuhindajateni jõuaks, et me saaksime õigeaegselt sellega arvestada oma töös.

Krista: Tegelikult ma pean kohe ütleva, et meil aasta lõpus laekub Ida-Saaremaa looduslike pühapaikade inventuuri aruanne. Looduslikud pühapaigad on just selline objekt, mis mõnes mõttes võib kuuluda just sinna sotsiaalkultuuriliste mõjude alla, mis on nagu pärandkultuuri objektid. Kõiki me neid kaitse alla kindlasti ei jõua võtta ja ei võta ka, aga seal võib olla mõni selline objekt, mille puhul tuleks kaaluda, et võib-olla kuidagi seda mõju leevendada. Ja seal on päris palju igasuguseid uusi objekte, mida siamaani kaartidel üldse ei ole.

Lisad: Ettekanne ja salvestis